

13

ER - RA'D / GROM
OBJAVLJENA U MEDINI , IMA 43 AJETA

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 الْمُرْسَلَاتُ آتَاتُ الْكِتٰبِ وَالَّذِي اُنزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ
 النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ①

"Elif-lam-mim-ra. Ovo su ajeti Knjige! A ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga istina je, ali većina ljudi neće da vjeruje." /1/

Što se tiče objašnjenja skraćenica na početku po - jedinih poglavlja, o tome je bilo govora na početku poglavlja El-Bekare **"Ovo su ajeti Knjige"**, tj. ovo su ajeti Kur'ana, na što se, zatim, nadovezuju svojstva, pa Uzvišeni kaže:

"A ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga - istina je", tj. ova Knjiga koja ti se objavljuje. Riječ u rečenici je haber (predikat), a njen muftede (subjekat) prije je spomenut.

"...ali većina ljudi neće da vjeruje", tj. i pored ovog objašnjenja i jasnoće, većina ljudi iz inada i licemjerstva neće da vjeruje.

اللّٰهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَّرَوْنَهَا
 ثُمَّ اسْتَوٰى اَعْلٰى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِاَجَلٍ
 مُّسَمًّى يَدَّبُّرُ الْاَمْرِ يَفْضِلُ الْاٰتِثَ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُؤَقِنُوْنَ ②

"Allah je nebesa, vidite ih, bez stupova podigao, i onda se nad Aršom uzvisio, i Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog; On upravlja svim i potanko izlaže dokaze, da biste se uvjerali da ćete pred Gospodara svoga stati." /2/

Allah Uzvišeni govori o Svojoj savršenoj moći i apsolutnoj vlasti. On je Onaj Koji je Svojom voljom i odredbom podigao nebesa, bez stubova i visoko i nedostižno iznad Zemlje, što je sa svih strana okružuje, nebo iznad neba - sve do sedmog neba, kako Uzvišeni kaže:

"Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio." (65:12). U hadisu stoji: (637) "Sedam nebesa i sve što je na njih i među njima prema Allahovom su Kursu (pijedestalu) samo kao halka

(narukvica) bačena u pustinji, a Kursi u odnosu prema Aršu, također, kao ta halka bačena u pustinji." U drugoj verziji hadisa stoji: (638) "A veličinu Allahovog Arša (prijestolja), ne može niko osim Allaha procijeniti." Allah Uzvišeni, zatim, kaže: **"...vidite ih, bez stupova podigao"**; tj. oni su kao što ih vidite, bez stupova podignuti. Ovakvo tumačenje potpunije je više odgovara kontekstu.

"...i onda se nad Aršom uzvisio", o čemu je prethodio komentar u poglavlju El-A'raf (54). Ovo spada u svojstvo Allaha, dž.š., u Čijem slučaju nema poređenja (sa ljudskim osobinama), akomodacije, negiranja ili izjednačavanja. Uzvišen je Allah, dž.š., od svega toga.

"...i Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog", tj. oni se kreću do određenog roka, koji je samo Allahu Uzvišenom poznat.

Allah Uzvišeni spominje Sunce i Mjesec, jer su oni najistaknutija nebeska tijela, a i ostala nebeska tijela i zvijezde su potčinjeni i to je preče da bude tako, kao što Uzvišeni kaže:

"...a Sunce i Mjesec i zvijezde da se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišeni neka je Allah, Gospodar svjetova!" (7:54)

Allah Uzvišeni, zatim, kaže:

"...i potanko izlaže dokaze, da biste se uvjerali da ćete pred Gospodara svoga stati", tj. pojašnjava ajete i dokaze, da je On Onaj, osim Koga drugog boga nema i da će On, kada bude htio, ponovo sve oživiti, kao što je to prvi put učinio.

Drugog gospodara, osim Njega, nema!

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوٰسِي وَاَنْهٰرًا وَمِنْ كُلِّ الشَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجِيْنَ اُنثِيْنَ يَغْشٰى الْاَيْلَ النَّهَارِ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآٰتِيْنَ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ ③ وَفِي الْاَرْضِ قَطْعٌ مِّنْ جَبَرٰتٍ وَجَنَّتْ مِّنْ اَعْنَبٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيْلٌ صِنْوٰنٌ وَعَيْرٌ صِنْوٰنٌ يُسْقٰى بِمَآءٍ وَّاحِدٍ وَنُفْضِلُ بَعْضَهَا اَعْلٰى بَعْضٍ فِى الْاَكْلِ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآٰتِيْنَ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُوْنَ ④

"On je Zemlju ravnom učinio i na njoj nepomične planine i rijeke stvorio i od svakog ploda po par, muško i žensko dao; On dan zastire noću. To su, doista, dokazi ljudima koji razmišljaju." /3/ "Na Zemlji ima predjela koji jedni s drugima graniče i bašča ima lozom zasadenih, i njiva, i palmi sa više izdanaka i samo s jednim; iako upijaju jednu te istu vodu, plod nekih činimo ukusnijim od drugih. To su, doista, dokazi ljudima koji pamet imaju." /4/

* Objavljena poslije sure Muhammed.

Nakon što je Allah Uzvišeni spomenuo viši svijet, počinje sa isticanjem Svoje moći, mudrosti i zakona, u "nižem svijetu"...

Uzvišeni kaže: **"On je Zemlju ravnom učinio"**, tj. učinio ju je prostranom, protegnutom i nadugo i naširoko, učvrstivši je visokim i čvrstim planinama. Učinio je da Zemljom protječu rijeke kako bi se napajali različiti plodovi po okusu, obliku, boji i mirisu. **"Na njoj je od svakog ploda po par, muško i žensko dao"**, tj. sve je u paru stvorio. **"On dan zastire noću"**, tj. svako od njih hitro je u potrazi za drugim.

"Na Zemlji ima predjela koji jedni s drugima graniče...", ali neki su plodni, neki neplodni. Neka zemljišta u sebi imaju soli, neka su crvena, neka bijela, neka žuta, a neka crna. Neka su zemljišta kamenita, neka ravna, neka tvrda, a druga prhka i sve su jedna uz druga i blizu jedna drugima. Sve ovo ukazuje na Općeg Činioca, osim Kojeg nema drugog boga. **"...i bašča ima lozom zasađenih, i njiva, i palmi sa više izdanaka i samo sa jednim"**, tj. ima ih čiji je izdanak jedan, a ima i onih sa različitim izdancima.

"Iako upijaju istu vodu, plod nekih činimo ukusnijim od drugih". Tj. ova raznolikost u vrstama plodova i žitarica u oblicima, bojama i okusima, a sve se izvode pomoću jedne tvari - vode - nebrojena je.

U tome su znakovi za onoga ko je svjestan i to su jedni od najvećih dokaza koji ukazuju na Stvoritelja, Činioca Koji je Svojom moći učinio ovu raznolikost i stvorio te plodove onako kako je htio.

Zato kaže Uzvišeni:

"To su, doista, dokazi ljudima koji pameti imaju."

* وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ ءَأَظْنَأُ رَبَّنَا أَنْ يَخْلُقَ جَدِيدًا أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٠﴾

"A ako se čudiš, pa - čudo su riječi njihove": Zar ćemo, zaista, kad zemlja postanemo, biti stvoreni ponovo? "Oni ne vjeruju u Gospodara svoga, na njihovim vratovima bit će sindžiri i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati." /5/

Uzvišeni se obraća Svom Poslaniku, s.a.v.s.: **"A ako se čudiš"** tome što mušrici negiraju proživljenje premda Allahove ajete i dokaze Njegove moći gledaju, iako su priznali da je On Stvoritelj, Onaj Koji je ni iz čega stvaranje započeo, pa njihovo priznanje nečeg što je veće, a nijekanje onog što je manje od toga nešto je što iznudaže i pobuđuje čuđenje.

A ako te nešto začuđuje:

"Čudo su riječi njihove: 'Zar ćemo, zaista, kad zemlja postanemo - biti stvoreni ponovo?'" Svaki pametan i razuman čovjek zna da je Onome Koji je stvaranje iz ničega započeo mnogo lakše iznova stvaranje ponoviti, opetovati shodno riječima Uzvišenog:

"I nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: 'Ko će oživiti kosti kada budu truhle?' Reci: 'oživit će ih Onaj Koji ih je prvi put stvorio: On dobro zna sve što je stvorio.'" (36:78,79)

"Oni ne vjeruju u Gospodara svoga, na njihovim vratovima će biti sindžiri", tj. sa sindžirima će u Džehennem uvedeni biti. **"I oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati"**, tj. u njemu će završetak ostati i iz njega udaljeni neće biti.

وَسَيَسْأَلُونَكَ
بِالسَّبِيَةِ قَبْلَ الْحُسَيْنِ وَوَدَّحَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَدُوٌّ
مَغْفِرٌ لَكَ اسْ عَلَى ظَلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦٠﴾

"Oni traže od tebe prije kaznu nego milost, a bilo je kazni i prije njih. Gospodar tvoj ljudima prašta i uprkos zulumu njihovom, ali Gospodar tvoj, doista, i strahovito kažnjava." /6/

Uzvišeni kaže: **"Oni traže od tebe"**, tj. misli se na lašce **"prije kaznu nego milost"**, tj. kaznenu mjeru onako kako se o njima govori u riječima Uzvišenog:

"I govore: 'Gospodaru naš, požuri i kazni nas'" (38:16) tj. prema nama primijeni kaznenu mjeru i obračun, a tu su i riječi Uzvišenog:

"A kad su oni rekli: 'Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu.'" (8:32) Zbog svog žestoko izraženog nevjerovanja, laži i tvrdoglavosti tražili su da ih snađe Allahova kazna. Tako Uzvišeni kaže:

"A bilo je kazni i prije njih", tj. i ranije smo narode kaznenim mjerama podvrgavali i učinili smo ih poukom i opomenom za one koji pouku hoće uzeti. Riječi Uzvišenog:

"Gospodar tvoj ljudima prašta i uprkos zulumu njihovu", što znači da je Uzvišeni milostiv i ljude prikriva, premda oni zulum čine i danju i noću griješeći. Ovu odrednicu milosti poredi sa činjenicom da On žestoko kažnjava da bi nadu i strah uskladio i izravnao, kako to Uzvišeni veli: **"A ako ti oni ne budu vjerovali, ti reci: 'Gospodar vaš je neizmerno milostiv, ali kazna Njegova neće mimoći narod grješni.'" (6:147)**

Da Njegove blagosti samilosti nije, On bi ih požurio kazniti kako to sam hvaljeni Allah veli:

"Da Allah kažnjava ljude prema onom što zasluže, ništa živo na površini Zemljinoj ne bi ostavio." (35:45)

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ
وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

"A oni koji ne vjeruju govore: 'Zašto mu Gospodar njegov ne pošalje čudo?' Tvoje je da opominješ, a svaki je narod imao onoga koji ga je na pravi put upućivao." /7/

Govoreći o mušricima, Uzvišeni kaže da oni govore iz nevjere i tvrdoglavosti: Kad bi nam od svog Gospodara došao s čudom, kao što su raniji poslanici dolazili, traživši od njega previše: da im i brežuljak Saffa u zlato pretvori, da od njih brda ukloni, a na njihovo mjesto livade i rijeke postavi. Uzvišeni veli:

"A da ne šaljemo čuda, zadržava nas samo to što drevni narodi nisu u njih povjerovali." (7:59)

Uzvišeni veli: **"Tvoje je da opominješ"**, tj. na tebi je da dostaviš Allahovu objavu koju ti je stavio u obavezu i

"Ti nisi dužan da ih na pravi put izvedeš, Allah izvodi na pravi put onoga koga On hoće." (2:272) Zatim riječi Uzvišenog: **"A svaki je narod imao onoga koji ga je na pravi put upućivao."** Prenoseći od Ibn-Abbasa Ali bin Ebi-Talha kaže: "Odnosno, svaki je narod imao daju - upućivača." Prenoseći od Ibn-Abbasa, El-Avfi u vezi s ovim ajetom iznosi Allahove riječi: "Ti si, o Muhammede, onaj koji opominješ, a ja svaki narod na pravi put upućujem." Ovo je stav jednog broja tabiina, a i nekih drugih.

Mudžahid ovaj ajet: **"A svaki je narod imao onoga koji ga je na pravi put upućivao"** tumači: imao je poslanika, shodno Allahovim riječima: **"A nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao." (35:24)** Ovaj ajet tumačili su ovako i Katade i Abdurahman bin Zejd.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَرْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَلَيْهِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
الْكَبِيرِ الْعَلِيِّ ﴿٩﴾

"Allah zna šta svako žensko nosi i šta materice kraće nose, a šta duže; u Njega sve ima mjeru." /8/ "On zna nevidljivi i vidljivi svijet, On je Veličanstveni i Uzvišeni." /9/

Uzvišeni izvještava o Svom savršenom znanju ka-
zajući da za Njega nema skrivenih stvari, On zna šta nose trudnice, sve ženke živih bića, kako to Uzvišeni kaže: **"...I zna šta je u matericama", (31:34)**

zatim riječi Uzvišenog: **"Mi smo, zaista, čovjeka od biti zemlje stvorili, zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavili, pa onda kap sjemena ugruškom učinili, zatim od ugruška grudnu mesa stvorili, pa od**

grude mesa kosti napravili, a onda kosti mesom zaodjenuli, i poslije ga kao drugo stvorenje oživljujemo - pa neka je Uzvišeni Allah, najljepši Stvoritelj." (23:12 -14)

U Sahihima Buharije i Muslima, od Ibn-Mes'uda kaže se: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: (639) "Stvaranje svakog od vas u stomaku majke potraje četrdeset dana, isto toliko potraje dok ugruškom postane, a isto tako i grudom mesa nakon čega mu Allah, dž.š., meleka pošalje i dâ mu četiri naredbe: da mu upiše nafaku, život, djela, i to da li će biti sretan ili nesretan."

Uzvišeni kaže:

"I šta materice kraće nose, a šta duže". Riječ el-gajd znači es-sikt, tj. prijevremeno rođenje, nedo-
nošće.

"...a šta duže", Allah, dž.š., kaže da zna šta materica duže nosi u odnosu na onu što kraće nosi, sve dok ne rodi dijete. Tako neke žene nose deset mjeseci, neke devet. Kod nekih je trudnoća duža, a kod nekih kraća. To je značenje riječi u ajetu, a sve je to uz Njegovo znanje. Uzvišeni kaže:

"U Njega sve ima mjeru", tj. rok, On bdije nad opskrbom i smrtnim časom Svojih stvorenja, dajući tome određen i utvrđen rok odnosno vrijeme.

"On zna vidljivi i nevidljivi svijet", tj. On poznaje sve ono što ljudi vidjeti mogu, a i ono što je od njih skriveno, i Njemu ništa tajna nije. **"On je Veličanstveni"**, Onaj Koji je od svake stvari veći, **"Uzvišeni"**, tj. Uzvišeni u odnosu na sve postojeće.

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَأَ الْقَوْلَ وَمَنْ حَمَرَ بِهِ وَمَنْ
هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾ لَهُ مَعْقِبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذْ أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ وَمَا لَهُمْ
مِنْ دُونِهِ مِنْ وَاٍلِ ﴿١١﴾

"Za Njega je jednak od vas onaj koji tiho govori i onaj koji to glasno čini, onaj koji se noću skriva i onaj koji po danu hodi." /10/ "Uz svakog od vas su meleki, ispred njega i iza njega - po Allahovu naređenju nad njim bdiju. Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće jedan narod kazniti, niko to ne može spriječiti, osim Njega nema mu zaštitnika." /11/

Uzvišeni ističe da On Svojim znanjem obuhvata sva stvorenja, svejedno, da li neko od njih tiho ili glasno govori.

On ga čuje i ništa Mu skriveno nije, kako to Uzvišeni kaže: **"I koji zna ono što krijete i ono što na javu iznostite." (27:25)**

Hazreti Aiša, neka je Allah zadovoljan sa njom, kazala je: (640) "Neka je hvaljen Onaj Koji Svojim

sluhom glasove obuhvata. Tako mi Allaha, došlo je do razgovora u kojem se jedna žena požalila Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na svog muža. Ja sam bila, kaže hazreti Aiša, pored kuće tako da mi je dio njenog govora bio dostupan pa je Allah objavio:

"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala - Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi."

Riječi Uzvišenog: **"Onaj koji se noću skriva"**, tj. onaj koji se u unutrašnjosti svog prebivališta u tami noćnoj krije. **"I onaj koji po danu hodi"**, tj. onaj koji se pojavljuje i hodi tokom dana i onaj koji se po noći skriva kao i onaj koji po danju hodi kako to

Uzvišeni veli, podjednako su u Allahovom znanju: **"Gospodaru tvome nije ništa skriveno ni na nebu ni na Zemlji, ni koliko trun jedan."** (10:61)

"Uz svakog su od vas meleki, ispred njega i iza njega - po Allahovom naređenju nad njim bdiju", tj. čovjeka prate meleki koji se nad njim međusobno smjenjuju, čuvan je danju, čuvan je noću, čuvaju ga od poroka i nesreće, meleki jedni druge smjenjuju kako bi i dobra i loša djela i danju i noću bila upamćena, kako to u sahih hadisu stoji: (641) "Nad vama bdiju meleki noću, a drugi danju, na sabahskom i ikindijskom namazu skupe se pa Allahu odlaze oni koji su s vama noć proveli, a On ih - iako vas izvanredno poznaje - pita: 'U kakvom ste stanju Moje robove ostavili?' Oni odgovaraju: 'Došli smo im, oni su klanjali, otišli smo od njih a oni su klanjali.'" U jednom drugom hadisu stoji: (642) "Sa vama su oni koji vas ne ostavljaju osim u nužniku i prilikom snošaja - spolnog općenja, zato im poštovanje ukažite i stid prema njima osjećajte."

Imam Ahmed od Abdullaha prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nema nikog od vas a da nad njim nije nadzor povjeren njegovom pratiocu džinu i pratiocu meleku." Ashabi su upitali: (643) "I nad tobom, Allahov Poslaniče? I nada mnom i međutim, Allah me protiv njega pomogao tako da mi taj džin samo dobro naređuje." Ovaj hadis prenosi samo Muslim.

Uzvišeni kaže: **"Po Allahovom naređenju nad njim bdiju"**, tj. po Allahovoj naredbi i po Allahovom naređenju čuvaju ga, kao što u hadisu stoji da su kazali: (644) "O Allahov Poslaniče: Šta misliš o liječenju Kur'anom koje mi upotrebljavamo? Da li to išta utiče na Allahovu odredbu", na što je on odgovorio: "I to je Allahova odredba." I riječi

Uzvišenog:

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni." Ibn Ebi-Hatim prenoseći od Ibrahima kaže: "Jednom od poslanika Beni-Israila Allah je objavio da svom narodu saopći da nema nijednog stanovnika naselja ili ukućanina koji su bili u pokornosti Allahu, da onda budu nepokorni Allahu, a da im neće preinačiti ono što su voljeli u ono što

mrze. Zatim je rekao: 'Potvrda je tome u Allahovoj Knjizi':

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni."

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيَسْجِرُ الرَّعْدَ بِمَجْدٍ وَأَمَّا لَكُمْ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحِجَالِ ﴿١٣﴾

"On vam pokazuje munju, da se uplašite i ponadate, i On stvara teške oblake." /12/ I grmljavina veliča i hvali Njega, a i meleki, iz strahopoštovanja prema Njemu; On šalje gromove i udara njima koga hoće - opet oni raspravljaju o Allahu, a On sve može." /13/

Uzvišeni ističe da je On Taj Koji munju potčinjava, a munja je ono što se kao zaslepljujuće svjetlo između oblaka vidi.

Uzvišeni kaže: **"Da se uplašite i ponadate"**, ona je strah za musafira, putnika, koga uznemirava munja, njen ezijjet, ali i nada čovjeku koji je u svom mjestu boravka i koji se nada bereketu i koristi od munje, iz toga se nadajući Allahovoj opskrbi (kiši), kako to zaključuje sam Katade.

"On stvara teške oblake", tj. stvara ih kao tvorevinu novu, a oblaci su zbog mnoštva vode koja se nalazi u njima teški i zemlji primaknuti. Mudžahid kometarišući ovu sintagmu "teški oblaci", kaže: oni u kojima se nalazi voda.

Riječi Uzvišenog: **"I grmljavina veliča i hvali Njega"** poput su riječi Uzvišenog: **"I ne postoji ništa što ga ne veliča, hvaleći Ga." (17:44)**

Imam Ahmed prenosi i kaže: Pričao nam je Jezid, koji kaže: Kazivao nam je i Ibrahim bin S'ad, a on kaže: Obavijestio me je moj otac rekavši: "Sjedio sam u džamiji pored Humejda bin Abdurrahmana kada je prošao jedan starac iz plemena Beni-Gaffar. Prema njemu se uputio Humejd te približivši se rekao: 'O bratiću, napravi jedno mjesto između mene i tebe.' On je bio u pratnji Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prišao je i sjeo između mene i Humejda koji mu se obratio riječima: 'Kakva je sadržina govora koji si mi pričao od Allahovog Poslanika?' Starac je otpočeo: 'Čuo sam od jednog šejha iz plemena Beni-Gaffar, a koji je opet čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: (645) Allah stvara oblake pa oni govore najljepšim govorom i najljepšim smiješkom se smiješe.'" Ovim se želi reći da je govor oblaka grom, a njegov smijeh munja, a Allah najbolje zna... Musa bin Ubejde prenoseći od Sa'd bin Ibrahima kaže: "Allah šalje kišu i od nje nema

boljeg obveseljivača, niti prisnijeg sugovornika. Munja je njen smijeh a grom njen govor." Imam Ahmed prenosi od Salima a ovoj od svog oca da je rekao: (646) "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi čuo grmljavinu, proučio bi

Bože, ne usmrta nas svojom srdžbom, ne uništi nas Svojim gnjevom, nemoj nas uništiti Svojom kaznom i prije toga nas spasi." Hadis prenosi Et-Tirmizi, El-Buhari u poglavlju "O etici", zatim En-Nesai u djelu

"Dan o noć" i El-Hakim u svom Mustedreku.

Imam Ebu-Dža'fer bin Džerir prenosi od Ebu-Hurej-rea merfu' hadis: (647)

"Kada bi Allahov Poslanik čuo grmljavinu proučio bi: **'Uzvišen neka je Onaj Koga grmljavina hvali i veliča.'**"

El-Evzai kaže: "Ibn Ebi-Zekerijja govorio bi: 'Ko kaže kada čuje grmljavinu: **Uzvišen je Allah i hvaljen - neće ga pogoditi grom.**'" Et-Taberani prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je: (648) 'Kada čujete grmljavinu, spominjite Allaha jer Allah neće kazniti onoga ko Ga spominje.'"

Uzvišeni kaže: **"On šalje gromove i udara njima koga hoće"**, tj. šalje ih kao kaznu kojom kažnjava one koje hoće, zbog čega će pred Sudnji dan biti gromova sve više. Imam Ahmed prenosi od Ebi-Sejjida el-Hudrija, neka je Allah sa njim zadovoljan, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (649) "Kako se Sudnji dan bude približavao, gromova će biti sve više, tako da će čovjek doći narodu pa ih upitati: 'Ko je od vas jutros udaren gromom?' Reći će: 'Gromom je bio udaren taj i taj, taj i taj.'"

Prenosi se da je razlog objavljivanja ovog ajeta naveden u nekoliko predanja. Jedno je od njih ono koje prenosi hafiz Ebu-Bekr el Bezzar od Aburrahmana bin Sahara el-Abdija: (650) "Da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao jednom silniku kojeg je pozivao u islam, a on ga je upitao: 'Da li vi mislite da je vaš gospodar zlato ili srebro ili pak biser?' Dok se on sa njima raspravljao, Allah je poslao oblak, zagrmjelo je, te je na tog silnika poslan grom koji mu je odbio glavu, nakon čega je objavljen ovaj ajet."

Kaže se da je ajet objavljen zbog slučaja Amira bin Tufejla i Irbida bin Rebije. Kada su došli u Medinu kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., tražili su od njega da sa njima podijeli vlast što je Muhammed, a.s., odbio. Amir bin Tufejl rekao mu je: "Tako mi Allaha, Medinu ću protiv tebe napuniti samim konjanicima i mnoštovom ljudi", na što mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah i ensarije to će ti uskratiti." Njih su dvojica poslije naumili mučki ubiti Allahovog Poslanika, od čega ga je Allah zaštitio i sačuvao. Nakon toga su otišli kako bi svijet nahuškali da zaratuje sa Poslanikom. Na Irbida bin Rebiju poslan je grom, koji ga je spalio. Amira bin Tufejla kaznio je kugom koja će na njemu prouzrokovati gušu što će ga usmrtniti. O njima dvojici objavljen je ovaj ajet:

"On šalje gromove...", i riječi Uzvišenog gospodara:

"I opet oni raspravljaju o Allahu", tj. sumnjaju u Njegovu veličinu, a drugog boga osim Njega nema. **"A on sve može."** Hazreti Alija, neka je Allah zadovoljan njime, kaže: "Allah je Taj Koji je sve u stanju."

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْمَعُونَ
لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا كِبْسُطُ كَيْفِهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ
وَمَا دَعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۗ وَاللَّهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظَلَّلَهُمْ بِالْغَدُوِّ وَالْأَصَالِ ۗ

"Samo se Njemu može moliti. A oni kojima se pored Njega mole - neće im se odazvati, kao što ni voda neće stići u usta onome koji prema njoj samo dlanove svoje pruži; molitva nevjernika stvar je zgubljena." /14/ Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na Zemlji, htjeli ili ne htjeli, a i sjene njihove, ujutro i u sumrak." /15/

"Samo se Njemu može moliti." Alija i Ibn-Abbas, neka je Allah zadovoljan sa njima, kažu da je to tevhid - vjerovanje u Allahovu jednoću, tj. da nema drugog boga osim Allaha.

"A oni koji se pored Njega mole", tj. i primjer onih koji obožavaju nekog drugog boga mimo Allaha jesu:

"poput onog koji dlanove svoje prema vodi pruža da bi mu do usta došla", tj. traži vodu, pokazuje prema njoj, ali je nikad dohvatiti neće, odnosno to je onaj kome voda treba ali do usta njegovih stići neće. Tako i ovi mušrici, koji mimo Allaha nekakvog drugog boga obožavaju, nikad im to od koristi biti neće niti na ovom svijetu niti na ahiretu. Zbog toga Uzvišeni kaže: **"Molitva nevjernika stvar je izgubljena"**, tj. nevjerničko obožavanje kipova nije ništa drugo do gubitak i propast. Riječi

Uzvišenog:

"Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na zemlji." Nakon toga Allah obavještava o Svojoj veličini, moći koja sve obuhvata, zbog čega se Njemu sve pokorava, sedždu čineći (dobrovoljno, iskrenom sedždom stavljajući čelo na zemlju iz poštovanja, skrušenosti, pokornosti, što je očito kod vjernika, meleka i džina, muslimana; i protiv svoje volje - što je očito kod kjafera i munafika. Vjernici sedždu čine dobrovoljno i ona im ne predstavlja nikakvu poteškoću, dok to nevjernici i licemjeri čine iz straha i protivno svojoj volji.).⁴⁰⁸ (1)

Uzvišeni kaže: **"A i sjene njihove ujutro i u sumrak."** Riječ el-guduuv znači ujutro. Riječ el-âsil množina je od el-esil, što znači predvečerje, kraj dana. (A sjene njihove na sedždi ih prate; spominjanje jutra i

⁴⁰⁸ (1) i (2) Ono što je u okviru ove dvije zagrade nije govor Ibn-Kesira, nego su to moje riječi.

večeri zbog toga je što se povećava prisustvo sjene u spomenutim dijelovima dana. I same njihove sjene čine sedždu u ova dva naznačena vremena slijedeći tijela njihova.) (2) Značenje je ovog ajeta poput riječi Uzvišenog:

"Zar oni ne vide da sve ono što je Allah stvorio sad desno, sad lijevo pruža sjene svoje Allahu poslušno (čineći sedždu) i da je i ono pokorno?" (16:48)

قُلْ مَنْ رَبُّ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ قُلْ أَتَأْتِخْتُمُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي
الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَيْفَ فَلْيَشْبَهْ الْخَلْقَ
عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ خَلْقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَحِيدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

"Reci: 'Ko je Gospodar nebesa i Zemlje?' - i odgovori: 'Allah!'" "Reci: 'Pa zašto ste onda umjesto Njega kao zaštitnike prihvatili one koji sami sebi ne mogu neku korist pribaviti niti od sebe kakvu štetu otkloniti?'" "Reci: 'Zar su jednaki slijepac i onaj koji vidi, ili, zar su isto tmine i svjetlo, ili, zar oni koje su učinili Allahu ravnim stvaraju kao što On stvara, pa im se stvaranje čini slično?'" "Reci: 'Allah je Stvoritelj svega i On je Jedini i Svemoćni.'" /16/

Mušrici priznaju da je Allah Stvoritelj nebesa i Zemlje, njihov Gospodar i ravnatelj. Uprkos tome, umjesto Allaha zaštitnike uzimaju, obožavaju one koji sami sebi nikakvu korist niti štetu ne mogu pribaviti, a kako će je onda pribaviti svojim obožavaocima...?

Je li jednak onaj koji obožava takva božanstva sa onim koji obožava Allaha? Onaj koji samo Allaha obožava, ne pripisujući Mu druga, u svjetlu je (nuru) svoga Gospodara. Zbog toga Uzvišeni veli: **"Zar su jednaki slijepac i onaj koji vidi, ili, zar su isto tmine i svjetlo, ili, zar oni koje su učinili Allahu ravnim stvaraju kao što On stvara, pa im se stvaranje čini slično."**

U osnovi stvari ne stoje tako... Njemu ništa nalik i slično nije, neuporediv je i ništa Mu ravno nije, nema pomagača, nema potomka niti supruge. Božanstva koje mušrici pored Allaha obožavaju, kako to i sami mušrici priznaju, stvorenja su Allahova i Njegovi robovi, kao što to Uzvišeni, govoreći o njima, kaže:

"Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili." (39:3) Allah ih, od časa kada su u to povjerovali, kori, pa im odgovarajući kaže:

"Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti." (34:23) Također Uzvišeni veli:

"Ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Svemilosnog tražiti

utočište." (19:93) Pa ako su svi robovi Njegovi, zbog čega onda jedni druge obožavaju bez ikakva dokaza, povodeći se samo za novinom, izmišljanjem i novotarijom. Allah je Svoje poslanike od prvog do posljednjeg slao da ih od toga odvrte zabranjujući im da obožavaju nekog drugog mimo Allaha, a oni su se poslanicima suprotstavljali i u laž ih ugonili tako da se obećanje o patnji nad njima neizostavno obistinilo. **"Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti." (18:49)**

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ
عَلَيْهِ فِي النَّارِ أَبْغَاءَ حُلِيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ كَذَلِكَ يُضْرَبُ
اللَّهُ الْحَقُّ وَالْبَاطِلُ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ
فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

"On spušta kišu s neba, pa rijeke teku koritima s mjerom i bujica nosi otpatke koji plivaju po površini. I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima također otpatke, slične onima. - Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu: otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na Zemlji. Tako, eto, Allah objašnjava primjere." /17/

Ovim ajetom obuhvaćena su dva navedena primjera, istine njene postojanosti i opstojnosti te neistine, njenog nestajanja i iščeznuća. Uzvišeni kaže: **"On spušta kišu s neba"**, tj. pljuskovce **"pa rijeke teku koritima s mjerom"**, tj. svaka dolina prema mjeri svojoj uzima tako da je jedna velika, obiluje mnoštvom vode, a druga je opet mala, shodno mjeri svojoj. To ukazuje na srca, i njihovu različitost. Neka srca obuhvataju i u sebe primaju veliko znanje, dok neka to znanje u sebe ne upijaju i za dobar dio znanja jednostavno nisu otvorena.

"I bujica nosi otpatke koji plivaju na površini", tj. na površini vode koja teče koritima otpaci su, i to je jedan primjer. Drugi su primjer riječi Uzvišenog:

"I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe", to je zlato i srebro koje se izliva i topi u vatri s ciljem dobivanja nakita, odnosno da se nakit dobije, bakar, željezo ili da se pak načini nekakvo oruđe.

"Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu", tj. kada se istina i neistina sastave, spoje, neistini opstanka niti izvjesnosti nema, isto kao što se otpaci ne spajaju s vodom, zlatom, srebrom niti sličnim što se u vatri topi, nego, naprotiv, nestaju i gube se. Zbog toga Uzvišeni kaže: **"Otpaci se odbacuju"**, tj. ne iskorištavaju se, cijepaju se, kidaju i na krajeve doline odbačeni bivaju, obješeni na drvo da bi ih vjetrovi raznosili. Tako biva i sa otpacima od zlata,

srebra, željeza i bakra. Otpaci se odbacuju, od njih ništa ne ostaje do voda, dok u zlatu i njemu sličnom ima koristi. Zbog toga Uzvišeni veli:

"Ono što koristi ljudima ostaje na Zemlji. Tako eto Allah objašnjava primjere." Poput riječi

Uzvišenog:

"To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo učeni shvaćaju." (29:43) Jedan od

selefija rekao je: "Bio sam prisutan kada je pročitan jedan primjer iz Kur'ana, a ja ga nisam razumio.

Rasplakao sam se jer Uzvišeni kaže: **'Samo ih učeni shvaćaju.'**" (29:43) Ovakvo je tumačenje ovog ajeta

preneseno od Ali bin Ebi-Talhe i El-Avfi ga prenosi od Ibn-Abbasa. Također je preneseno i od Mudžahida,

Hasana El-Basrije, 'Ata'a, Katade i od drugih selefija pa i onih koji su došli poslije selefija.

U Sahihu Buharije i Muslima od Ebi-Musaa el-Eš'arija, neka je Allah zadovoljan sa njim, prenosi se da

je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (651) "Primjer upute i znanja s kojim me je Allah poslao je primjer

obilne kiše koja je pala na zemlju. Jedan je dio zemlje prihvatio kišu pa je izniklo mnoštvo bilja i zelenila.

Neka zemlja je neplodna i u sebi zadržava vodu koju Allah daje da koristi ljudima tako da je piju, čuvaju,

njome napajaju i siju. Jedan dio zemlje napaja drugu, koja je pustoš i koja ne prihvata vodu niti biljem

obраста. To je primjer onoga koji je shvatio Allahovu vjeru i kome je Allah korist dao od onoga s čime me je

poslao, pa on saznaje i podučava. I primjer onoga koji tome ne posvećuje pažnju ili ne prihvata Allahovu

uputu sa kojom sam poslan."

لَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحَسَنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِمْ ۗ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٨﴾

"Onima koji se Gospodaru svome odazovu - nagrada najljepša; a onima koji Mu se ne odazovu - kad bi sve što je na Zemlji njihovo bilo, i još toliko, rado bi se time otkupili. Njih čeka mučno polaganje računa, prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozna je on postelja."/18/

Govoreći o utočištu sretnika i nesretnika Uzvišeni kaže: **"Onima koji se Gospodaru svome odazovu"**, tj. pokoravaju se Allahu i Njegovom Poslaniku - njima pripada **"nagrada najljepša"**, a to je divna nagrada, kako to Uzvišeni veli: **"A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio - nagrada najljepša."** (18:88) i

"A onima koji Mu se ne odazovu", tj. oni koji se ne pokoravaju Allahu i Njegovom Poslaniku, **"kad bi sve što je na Zemlji njihovo bilo"**, tj. na budućem svijetu kada bi mogli se otkupiti od Allahu-

ve kazne zlatom kolika je Zemlja i uz to još toliko, rado bi se time otkupili. Međutim, od njih to neće biti prihvaćeno, jer Uzvišeni od njih na Danu sudnjem neće primiti nikakvu razmjenu niti otkupninu. **"Njih čeka mučno polaganje računa"**, tj. na ahiretu bit će ispitivani i za velike i za male stvari, a onaj od koga se tačno polaganje računa traži kažnjen bit će, a zbog čega Uzvišeni veli: **"Prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozna je on postelja."**

* أَفَمَنْ يَعْلَمُ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ مِمَّنْ هُوَ أَعْمَىٰ ۖ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

"Zar je onaj koji zna da je istina ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga kao onaj koji je slijep? A pouku samo razumom obdareni primaju."/19/

Uzvišeni kaže: "Nije jednak onaj koji zna da je **'Ono što ti je objavljeno'**, o Muhammede, **'Od Gospodara tvoga'** istina u koju nema sumnje i oko koje nema razilaženja." Sve je to istina koja jedna drugu potvrđuje, a Njegove naredbe i zabrane pravične su. Onaj koji je slijep neće otkriti dobro niti će ga shvatiti. Ako ga i dokuči, neće mu biti jasno, neće ga smatrati istinitim niti će ga slijediti, kako to

Uzvišeni kaže:

"Nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta; stanovnici Dženneta će ono što žele postići." (59:20) Tj. nisu jednaki prvi i drugi. I govor Uzvišenog: **"A Pouku samo razumom obdareni primaju"**, tj. opomenu

prihvataju i opametiti se daju. Oni su ti koji su zdravom i pravom pameću obdareni. Neka nas Allah učini da budemo od njih.

الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ ۖ وَلَا يَنْقِضُونَ الْمِيثَاقَ ﴿٢٠﴾ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِمْ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٢﴾ جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَبِعَمَلِكُمْ

"Oni koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i ne krše obećanje; /20/ i oni koji poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje i Gospodara svoga se boje i obračuna mučnoga plaše. /21/ I oni koji trpe žudeći za Licem Gospodara svoga, i oni koji namaz obavljaju, i koji od onoga što im dajemo i tajno i javno udjeljuju,

i koji dobrim na zlo uzvraćaju - njih čeka najljepše prebivalište." /22/ "Edenski vrtovi u koje će ući i oni i roditelji njihovi i žene njihove i porod njihov - oni koji su bili čestiti - meleki će im ulaziti na vrata svaka." /23/ "Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište." /24/

Uzvišeni obavještava o onima koji su opisani ovim pohvalnim svojstvima da njima pripada trijumf i ovog i budućeg svijeta.

"Oni koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i ne krše obećanje", tj. nisu poput munafika: kada jedan od njih obeća - obmane; kada se prepire - u laž utjeruje, a kada govori - laže, a kada mu se nešto povjeri - iznevjeri. ***"I oni koji poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje"***, rodbinske veze i dobročinstvo prema rodbini, siromasima, bijednicima i, uopće, činjenje dobra. ***"I Gospodara svoga se boje"***, tj. zbog djela koja posiju i urade, i obračuna Moćnoga na ahiretu se plaše, zbog čega oni ispravnom postupku i ustrajnosti u svim situacijama teže.

"I oni koji trpe žudeći za Licem Gospodara svoga", tj. suzdržavaju se od zabranjenih stvari i grijeha.

"I oni koji namaz obavljaju" po namaskim propisima, u propisanim namaskim vremenima, namaske rukue, sedžde, sa skrušenošću, na zadovoljavajući, Šerijatom propisani način obavljaju. ***"I koji od onoga što im dajemo udjeljuju"***, tj. oni koji su dužni izdržavati i brigu voditi o ženama, rodbini, siromasima, bijednicima i beskućnicima. ***"Tajno i javno"***, tj. u potaji i sasvim otvoreno, danju i noću.

"I koji dobrim na zlo uzvraćaju", tj. oni koji ružno lijepim odagnaju, oni koji na uvrede savršenim strpljenjem uzvraćaju, trpeći, praštajući, prelazeći preko toga, dobrovoljno, shodno Allahovim riječima: ***"Zlo dobrim uzvratil..." (22:96)*** Zbog toga saopćava stanje sretnika koji su opisani ovim lijepim svojstvima i to da im najljepše prebivalište pripada. Zatim se to riječima Uzvišenog pojašnjava: ***"Edenski vrtovi"***, tj. vrtovi prebivanja u kojima će vječno boraviti sa poslanicima, vjerovjesnicima, šehidima i promicateljima upute

"I roditelji njihovi, i žene njihove, i porod njihov - oni koji su bili čestiti", tj. u Džennetu će između njih i njihovih prijatelja na okupu biti roditelji, porod, i poslanici kako bi zadovoljni sa njima bili sve dok, Allahovim dobročinstvom i zahvalnošću, ne budu iz najnižih u najviše deredže podignuti. Uzvišeni veli:

"I meleki će im ulaziti na vrata svaka, mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište", tj. ovuda i onuda za njima će meleki ulaziti čestitajući im ulazak u Džennet. Kada u Džennet budu ušli, za njima će meleki selame

uzvikivati čestitajući im ono što im je od Allaha dato, milost, blizinu, boravak na ahiretu u društvu poslanika, vjerovjesnika i iskrenih ljudi. U hadisu stoji: (652) "Da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjećivao mezare šehida početkom svake godine, obračujući se šehidima riječima: ***'Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište.'***"

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْتَعُونَ
مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ الْعَذَابُ
وَهُمْ فِي سَاءِ الدَّارِ ﴿٢٥﴾

"A oni koji ne ispunjavaju dužnosti prema Allahu, iako su se na to čvrsto obavezali, i kidaju ono što je Allah naredio da se poštuje, i čine nered na Zemlji - njih čeka prokletstvo i najgore prebivalište." /25/

Ovo je hal, stanje nesretnika, gdje je navedeno šta će imati na ahiretu, a njihov put je svakako drugačiji od onoga čemu streme pravovjerni, koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje, dok ovi

"...koji ne ispunjavaju dužnosti prema Allahu, iako su se na to čvrsto obavezali, i kidaju ono što je Allah naredio da se poštuje, i čine nered na Zemlji." Kao što je to potvrđeno u hadisu: (653) "Tri su obilježja munafika: kada govori - laže, kada obeća - iznevjeri, i kad mu se nešto povjeri iznevjeri" - po jednom drugom rivajetu - "kada obeća - obmane, a kada se prepire - utjeruje u laž". Zbog toga Uzvišeni kaže: ***"Njih čeka prokletstvo"***, a to je udaljavanje od svake milosti ***"...i najgore prebivalište"***, tj. najgora kazna i kraj. ***"Džehennem će biti mjesto gdje će boraviti, a užasno je to prebivalište." (13:18)***

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا لَعْنٌ ﴿٢٦﴾

"Kome hoće, Allah daje u obilju, i uskraćuje. Oni se raduju životu na ovom svijetu, a život na ovom svijetu prema onom svijetu samo je prolazno uživanje." /26/

Uzvišeni navodi da je On Taj Koji u izobilju opskrbu daje kome hoće, a Svojom pravednošću i mudrošću uskraćuje kome hoće, a nevjernici se onim što im je dato od ovozemaljskog života - koji ih postupno i polahko zavodi - raduju, kao što to Uzvišeni kaže:

"Misle li oni - kad ih imetkom i sinovima pomažemo, da žurimo neko im dobro učiniti? Nikako, ali oni ne opažaju." (23:55,56) Zatim

prezrivo gleda na ovozemaljski život u odnosu na ono što je Uzvišeni pripremio za pravovjerne robove na Budućem svijetu. Uzvišeni veli:

"A život na ovom svijetu volite, a onaj svijet je bolji i vječan je." (87:16,17) Imam Ahmed prenosi od Mestur De'hiha benih Fahra, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (654) "Život na ovome svijetu u odnosu na ahiret jeste kao kad jedan od vas ovaj svoj prst - pokazavši pritom na kažiprst - u vodu (more) stavi. Pa nek vidi s čime će se povratiti." Hadis prenosi Muslim u svom Sahihu.

وَيَقُولُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ
وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَرَادَ ۗ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۗ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
طُوبَى لَهُمْ وَحَسَنُ مَا أَجْرُهُ ۗ

"Nevjernici govore: 'Zašto mu Gospodar njegov ne pošalje čudo?' Reci: 'Allah stavlja u zabludu onoga koga On hoće, a k Sebi upućuje onoga ko Mu se pokajnički obraća.'" /27/ One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju - a srca se, doista, kad se Allah spomene, smiruju. /28/ Onima koji vjeruju i čine dobra djela - blago njima, njih čeka divno prebivalište." /29/

Uzvišeni izvještava o govorkanjima mušrika. jeste kao i: "Zašto mu" **"Gospodar njegov ne pošalje čudo"**, poput riječi njihovih:

"Neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici", (21:5) a o ovome je ranije više puta bilo govora, te da je Allah odista u stanju odgovoriti na njihove zahtjeve shodno hadisu: (655) "Allah je objavio Svome Poslaniku kada su tražili od njega da im brežuljak Safa pozlati, da im izvori poteku, da im oko Meke brda udalji, a da na njihovo mjesto pašnjake i bašče postavi: 'Ako hoćeš, o Muhammede, dat ću im to, a ako opet ne budu vjerovali - kaznit ću ih takvom kaznom kojom nikog na svijetu kaznio nisam. A ako hoćeš, vrata pokajanja i milosti ću im otvoriti.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'Otvori im vrata pokajanja i milosti.'" Zbog toga Allah Svom Poslaniku, s.a.v.s., kaže:

"Reci: 'Allah stavlja u zabludu onoga koga On hoće, a k Sebi upućuje onoga ko Mu se pokajnički obraća.'" Tj. On je Onaj Koji upućuje i Onaj Koji u zabludi ostavlja, svejedno da li je poslanik poslan s čudom prema njihovim prijedlozima ili da im pak nije odgovorio na njihova traženja. Uputa i zabluda ne zavise od toga ili nepostojanja zahtjeva, kako to Uzvišeni veli:

"A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje."

(10:101) Zbog toga Uzvišeni veli:

"Reci: 'Allah stavlja u zabludu onoga koga On hoće, a k Sebi upućuje onoga ko Mu se pokajnički obraća'", tj. upućuje onoga ko se pokaje i Allahu povrati, koji pomoć od Njega traži i koji Mu se skrušeno moli. **"One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju"**⁴⁰⁹, tj. On je toga dostojan. Riječi Uzvišenog:

"Onima koji vjeruju i čine dobra djela - blago njima, njih čeka divno prebivalište." Prenoseći od Ibn-Abbasa, Ali Ibn Ebi-Talha kaže: "Radost i zadovoljstvo." I kaže se: divno li je ono što njima pripada. A blaženstvo "tuba" - to je Džennet ili drvo u Džennetu, a svako dženetno drvo nastalo je od tog drveta, a svaka kuća u Džennetu ima granu tog drveta. Iz korijena tog drveta sve dženetne rijeke istječu, rijeke od meda, vina, vode i mlijeka. Imam Ahmed, prenoseći od Ebu-Hurejrea kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: (656) 'U Džennetu ima jedno drvo čiji je hlad toliki da će jahač njime ići stotinu godina, pa ako to želite - onda učite u hladovini prostranoj.'" u hladovini prostranoj."

U Sahihima Buharije i Muslima stoji: (657) "Allah će posljednjem dženetliji koji će u Džennet ući reći: 'Poželi', pa će čovjek poželjati, kad sa željama završi, Allah će reći: 'Poželi nešto od toga, poželi od toga i toga', spominjući mu razne blagodati, pa će reći: 'To je za tebe i još toliko deset puta.'" u hladovini prostranoj."

U Sahihu Muslimovom prenosi se od Ibn-Zerra, a on od Allahovg Poslanika, s.a.v.s., u hadisu kudsiju da Allah kaže: (658) "O robovi Moji, kada bi prvi i zadnji od vas, i ljudi i džini na prostoru jednom ustali i molili Me, a Ja svakom čovjeku ono što traži dao, opet Moje bogatstvo ništa umanjeno ne bi bilo kao što ni igla ništa ne umanjuje kada se baci u more."

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِنَتَّبِعُوا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ
قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ۗ

"I tako smo te poslali narodu prije kojeg su bili i nestali drugi narodi, da im kazuješ ono što ti objavljujemo, jer oni u Svemilosnog ne vjeruju. Reci: 'On je Gospodar moj, nema boga osim Njega, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.'" /30/

Uzvišeni veli: Kao što smo te, o Muhammede, ovom narodu poslali: **"Da im kazuješ ono što ti**

⁴⁰⁹ Kakve su riječi naroda bile... kada je pjesnik njihov govorio: "Spomenom Allaha samo se grijesi uvećavaju!?" Ubrajali su te riječi... u dobra djela?! Zar ne vidite kako šejtan nevjerovanje dušama nakiti i nagizda, tako da ih uvjeri da je kufr odista iman a njihove duše nevjerovanju otvori. Pa onda niječu Allaha i ne mole za oprost i u takvom stanju sa Allahom se sretnu? Bože, na pravi put ih uputi.

objavljujemo"; tj. da im Allahovu poslanicu dostaviš, a Mi smo slali poslanike i ranijim narodima koji su nijekali Allaha, tako da su i prije tebe poslanici u laž utjerivani, a u njima ti imaš primjer. Kako smo one kaznom i silom kaznili, neka se i ovi kazne koja će im doći pripaze, jer njihovo utjerivanje tebe u laž veće je nego što je to bio slučaj sa drugim poslanicima.

Uzvišeni Allah kaže:

"Allaha Nam, Mi smo i prije tebe narodima poslanike slali." (16:63) |

"A poslanici su i prije tebe lažnim smatrani, pa su trpjeli što su ih u laž ugonili i mučili sve dok im ne bi došla pomoć Naša - a niko ne može Allahove riječi izmijeniti - i do tebe su doprle o poslanicima neke vijesti!" (6:34), tj. kako smo im pomogli i lijep završetak njima i njihovim sljedbenicima na ovom i na budućem svijetu pružili. Uzvišeni kaže:

"Jer oni u Svemilosnog ne vjeruju", tj. ovaj ummet kojem smo te poslali u Milostivog ne vjeruje i zbog toga su na Hudejbiji odbili napisati **"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog"**, rekavši: "Mi ne znamo ko je Svemilosni, Milostivi", kako to prenosi Katade a hadis se nalazi u Buharijevom Sahihu.

Uzvišeni Allah kaže:

"Reci: 'Zovite: Allah, ili zovite: Svemilosni, a kako Ga god budete zvali Njegova su imena najljepša.'" (17:10) U Muslimovom Sahihu od Abdullaha bin Omera prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (659) "Najdraža su imena Allahu Abdullah i Abdurrahman."

"Reci: 'On je Gospodar moj, nema boga osim Njega'", tj. Gospodar Kojeg vi niječete a u Kojeg ja vjerujem i Kojeg priznajem, priznajući da je Gospodar i Bog (rububijet i uluhijet). On je moj Gospodar i drugog boga osim Njega nema. **"U Njega se uzdam"**, tj. u svim svojim stvarima, **"I Njemu se obraćam"**, tj. Njemu se vraćam i Njemu se obraćam jer niko drugi osim Njega to ne zaslužuje i toga dostojan nije.

وَأَنَّ
قُوَّةَنَا سِيرَتُ بِهِ الْجِبَالِ أَوْ قُضِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ وَكَلَّمَ بِهِ الْمَوْتَى
بَلِ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْتِئْسَ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى
النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ

قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِعَادَ ﴿٣١﴾
"Kad bi se kakvim Kur'anom brda pokrenula ili zemlja iskomadala ili mrtvi dozvali; Allahu pripada sve! A zar ne znaju vjernici da nevjernike će nesreća neprestano pogadati ili će se u blizini mjesta njihova događati, zbog onoga što rade - sve dok se Allahova prijetnja ne ispuni. Allah će sigurno održati obećanje."

/31/

Allah hvali Kur'an, koji je Muhammedu, s.a.v.s., objavljen, dajući mu prednost u odnosu na ostale objavljene knjige prije Kur'ana riječima:

"Kada bi se kakvim Kur'anom brda pokrenula", tj. kada bi u ranijim objavama bila nekakva knjiga koja bi brda s njihovih mjesta pokretala, kojim bi se zemlja razdvajala ili mrtvi u kaburima sazivali, Kur'an bi bio najpreči da bude kao knjiga tako opisana, s obzirom na elokvenciju, neponovljivost, što ljudi i džini, do posljednjeg udruženi, ne bi bili u stanju nešto slično Kur'anu donijeti, niti jednu suru poput kuranske sačiniti. Uz sve ovo što je rečeno, mušrici Kur'an negiraju i u njega ne vjeruju. **"Allahu pripada sve"**, tj. sve će Uzvišenom Allahu vraćeno biti. Ime Kur'an moglo bi se dati svakoj ranijoj objavi jer to ime obuhvata sve te objave. Imam Ahmed prenosi od Ebu-Hurejrea, koji je rekao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: (660) "Davudu, a.s., Kur'an je učinjen lagahnim, tako da - kad bi izdao naredbu da mu se osedla jahaća životinja - on bi proučio Kur'an prije nego što bi ona osedlana bila. Jeo je samo ono što bi svojim radom stekao." Hadis prenosi samo El-Buhari, a pod pojmom Kur'an misli se na Zebur.

Uzvišeni kaže: **"A zar ne znaju vjernici"**, tj.

iman svih stvorenja znaju i svjesni su:

"Da bi Allah, kad bi samo htio, sve ljude na pravi put uputio." Kur'an nije samo dokaz niti pak mudžiza najrječitija, nema ništa djelotvornije za razum i za duše od Kur'ana koje ni jedan silnik zapostavio nije a da ga Allah uništio nije. Onaj ko uputu traži u nečem drugom mimo Kur'ana, Allah ga ostavi u zabludi.

Uzvišeni veli:

"A nevjernike će nesreća neprestano pogadati ili će se u blizini mjesta njihova događati, zbog onoga što rade", tj. zbog njihovog poricanja na dunjaluku će ih stalno nesreća stizati ili će se nesreća u njihovoj blizini događati, da bi se opametili i pouku uzeli. Prenosi Ebu-Davud et-Tajalisi od Ibn-Abbasa o riječima Uzvišenog:

"A nevjernike će zbog onoga što rade nesreća neprestano pogadati", da kaže "misterija".

"Ili će se u blizini mjesta njihova događati". Muhammed, s.a.v.s., kaže: (661) "Objašnjavajući dio ajeta: **'Sve dok se Allahova prijetnja ne ispuni'**, kaže: **'do osvajanja Meke.'**"

Riječi Uzvišenog: **"Allah će sigurno održati obećanje"**, tj. Allah neće prekršiti Svoje obećanje o pomoći poslanicima i njihovim sljedbenicima, kako na ovom tako i na budućem svijetu, kako to Uzvišeni kaže:

"Nemoj ni pomisliti da Allah neće održati obećanje Svoje poslanicima Svojim - Allah je, uistinu, Silan i strog." (14:47)

وَلَقَدْ

أَسْتَهْزِئُ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَخِذَتَهُمُ
فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٣﴾

"I prije tebe se poslanicima rugalo, pa sam Ja onima koji nisu vjerovali vremena ostavljao, i poslije sam ih kažnjavao, a kakva je samo bila kazna Moja." /32/

Uzvišeni, umirujući Svog Poslanika, s.a.v.s., zbog laži onog koji ga je iz njegovog naroda nijekao i o ismijavanju, veli: **"I prije tebe se poslanicima rugalo"**, tj. ti primjer imaš u njima. **"Pa sam Ja onima koji nisu vjerovali vremena ostavljao"**, puštao sam ih i rok im odgađao, **"...i poslije sam ih kažnjavao"**, totalnom kaznom, pa kako je do tebe doprlo to što sam učinio sa njima, kako sam ih kaznio i vremena im ostavljao, kako to Uzvišeni veli:

"I koliko je bilo naselja čiji su žitelji bili nepravedni, kojima sam Ja kaznu odlagao, da bih ih najzad kaznio. A Meni se sve vraća." (21:48)

U Sahihima Buharije i Muslima stoji: (622) "Allah onome koji nasilje čini vremena ostavlja, a kada ga kazni, onda ga više ne izbavlja, zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio:

"Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava, kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje je Njegovo zaista bolno i strašno." (11:102)

أَفَمَن هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَجَعَلَ اللَّهُ شُرَكَاءَ فَلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَادُونَهُم بِالْأَلْبَابِ فِي الْأَرْضِ
أَمْ يَظَاهِرُونَ الْقَوْلَ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ
السَّبِيلِ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ ﴿٣٤﴾

"Zar Allahu, Koji nad svakim bdi, što god uradi, zar da Njemu druge smatraju ravnim? Reci: 'Opisite ih.' Zar vi hoćete Njega učiti, kao da On ne zna šta ima na Zemlji, ili ih vi samo tako nazivate? Onima koji ne vjeruju čini se lijepim spletkarenje njihovo, i oni su s pravog puta zalutali. A onaj koga Allah u zabludu stavi neće imati nikoga da ga na pravi put uputi." /33/

Uzvišeni kaže: **"Zar Allahu, Koji nad svakim bdi, što god uradi"**, tj. Upravitelju, Poznavaoocu i Kontroloru svake jedinice i On zna i dobro i zlo koje djelatnici čine i On je Onaj Kome ništa skriveno nije.

"Što god ti važno činio i što god iz Kur'ana kazivao, i kakav god vi posao radili, Mi nad vama bdijemo dok god se time zimate." (10:61)

Uzvišeni kaže:

"On je s vama gdje god bili, i sve što radite Allah vidi." (62:4) A zar je Onaj Koji je takav kao kipovi koje su obožavali, a koji niti čuju niti vide niti shvataju, i sebi samima pomoći ne mogu, a kamoli obožavaocima svojim? Od sebe nikakvo zlo odagnati ne mogu niti od obožavalaca svojih. Odgovor na ovo pitanje izostavljen je jer kontekst na to upućuje, a to su Allahove riječi: **"Zar da Njemu druge smatraju ravnim"**, tj. uz Allaha kipove i idole obožavaju.

"Reci: 'Opisite ih'", tj. otkrijte njihova imena da bi prepoznatljivi bili, a oni u biti i ne postoje. Kada bi ova božanstva zbilja postojala na Zemlji, Allah bi to zasigurno znao jer od Njega ništa skriveno nije. **"Ili ih vi samo tako nazivate"**, tj. pretpostavljate, odnosno te kipove obožavate misleći da mogu nanijeti štetu i korist pa ih zbog toga božanstvima zovete.

"To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli, Allah o njima nikakav dokaz nije poslao; oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im dolazi od Gospodara njihova prava uputa." (53:23) Uzvišeni veli: **"Onima koji ne vjeruju čini se lijepim spletkarenje njihovo."** Mudžahid kaže:

"Odnosno, njihova zabluda i neprestano pozivanje zabludi."

"I oni su s pravog puta zalutali", tj. kazna zbog zablude i obmanjivanja koje su počinili s pravog puta ih odvrativši, zbog čega Uzvišeni kaže: **"A onoga koga Allah u zabludu stavi neće imati nikoga da ga na pravi put uputi."** Kako to Uzvišeni veli: **"A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi ostaviti, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati." (5:41)**

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَعَذَابٌ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَالَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَّاقٍ ﴿٣٥﴾ * مَثَلُ
أُجْتَبِئَ النَّبِيِّ وَعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ
وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٥﴾

"Oni će se u životu na ovom svijetu mučiti, ali će patnja na onom svijetu sigurno teža biti, od Allaha ih niko neće odbraniti." /34/ "Ovakav je Džennet obećan onima koji se budu Allaha bojali: vrtovi s rijekama, s plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom; to će biti nagrada onima koji se budu zla klonili, a nevjernicima će kazna vatra biti." /35/

Uzvišeni kaže: **"Oni će se u životu na ovom svijetu mučiti"**, tj. mušrici će na dunjaluku biti kažnjavani od pravovjernih ubijanjem i zarobljavanjem. **"Ali će patnja na onome svijetu"**, tj. omalovažavajući ih uz ovoidunjalučko poniženje, **"Sigurno teža biti"**, tj. mnogo puta teža od dunjalučke, kako to kaže Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

onima koji jedni druge proklinju: (tj. supružnicima koji jedni druge optužuju za blud) (663) "Dunjalučka kazna u odnosu na ahiretsku neznatna je", kao što to Uzvišeni kaže:

"Tog dana niko neće kao On mučiti, i niko neće kao On u okove okivati." (89:25,26)
"A Mi smo za one koji čas oživljavanja poriču pripremili vatru razbukatalu. Kad od njih bude udaljena toliko da je mognu vidjeti, čut će kako gnjevna ključa i od bijesa hući, a kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati. Ne prizivajte danas jednu propast, nego prizivajte mnoge propasti. Reci: 'Da li je bolje to ili vječni Džennet, koji je obećan onima koji se Allaha budu bojali. On će im nagrada i prebivalište biti.'" (25:11-15)

Zbog svega toga ovo je poređeno sa riječima Uzvišenog: **"Ovakav je Džennet obećan onima koji se budu Allaha bojali"**, tj. svojstva i karakteristike Dženneta.

"Vrtovi s rijekama", tj. svuda unaokolo teku rijeke koje će usmjeravati kako hoće i gdje žele. Uzvišeni kaže: **"S plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom"**, tj. u Džennetu će neprestano biti voća, hrane i pića. U zbirci hadisa Buharije i Muslima, u hadisu Ibn-Abbasa o namazu za pomračenje stoji (664) "Rekli su: 'O Allahov Poslaniče, vidjeli smo da si na ovom mjestu na kome si stajao nešto uzeo, a onda smo primijetili da si se uplašio', na što je on rekao: 'Vidio sam Džennet - pokazan mi je Džennet pa sam iz njega htio dokučiti jedan grozd. Da sam ga uzeo, jeli biste sa njega dok je života na dunjaluku.'" Od Utbe bin Abdu es-Sulemija prenosi se: (665) "Jedan je beduin upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o Džennetu riječima: 'Ima li u Džennetu grožđa?' Allahov je Poslanik odgovorio: 'Mjesec dana leta za crnobijelog orla koji neće klonuti.'" Hadis prenosi imam Ahmed. Taberani prenosi od Sevbanu, koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (666) 'Kada čovjek u Džennetu ustrgne jedan plod, na njegovom će mjestu izniknuti drugi.'" Hasan bin Urfet prenosi od Abdullaha bin Mes'uda, neka je Allah zadovoljan sa njim, koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mi je: (667) 'Gledat ćeš pticu u Džennetu, a ona će pred tebe pasti pečena.'" Također i dženetski hlad koji je stalan i ne gubi se,

kako to Uzvišeni kaže:

"A one koji vjeruju i čine dobra djela uvest ćemo, sigurno, u dženetske bašče, kroz koje rijeke teku, u njima će vječno i zauvijek ostati, a u njima će čiste žene imati, i u debelu hladovinu ćemo ih uvesti." (4:57) Pošto je Uzvišeni predočio osobenosti Dženneta na način kako

ih je predočio, On kaže:

"A one koji vjeruju i čine dobra djela uvest ćemo, sigurno, u dženetske bašče, kroz koje rijeke teku, u njima će vječno i zauvijek ostati, a u njima će čiste žene imati, i u debelu hladovinu ćemo ih uvesti." (4:57) Pošto je Uzvišeni predočio osobenosti Dženneta na način kako ih je predočio, On kaže:

"To će biti nagrada onima koji se budu zla klonili, a nevjernicima će kazna vatra biti," I **"Nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta; stanovnici Dženneta će ono što žele postići." (59:20)**

وَالَّذِينَ
 ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ
 بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ
 مَكَابِدُ ۚ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَنْتَبِطَ أَهْوَاءَهُمْ
 بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۝ ٣٧

"Neki od onih kojima smo dali knjigu raduju se svemu što objavljujemo tebi, ali neki protivnici ne priznaju nešto od Objave. Reci: 'Meni je naredeno da samo Allahu ibadet činim i da Njemu nikoga ravnim ne smatram; Njemu ja pozivam i Njemu se vraćam.'" /36/ 'I Mi ga tako kao mudrost objavljujemo na arapskom jeziku. A ako bi ti povlađivao željama njihovim nakon što ti je došla spoznaja, ti ne bi imao ni zaštitnika ni branitelja od Allaha.' /37/

Uzvišeni kaže: **"Neki od onih kojima smo dali Knjigu"**, to su oni koji izvršavaju zapovijedi Njegove. **"Raduju se svemu što objavljujemo tebi"**, tj. Kur'anu, jer u njihovim knjigama postoje svjedočanstva o tome da je istina i on se nagovještava, kako to Uzvišeni veli:

"Neki od sljedbenika Knjige čitaju je onako kako je objavljena." (2:121)

Riječi Uzvišenog: **"Ali neki protivnici ne priznaju nešto od Objave."** Mudžahid kaže da su židovi i kršćani ti koji niječu dio istine koja ti je objavljena.

"Reci: 'Meni je naredeno da samo Allahu ibadet činim i da Njemu nikoga ravnim ne smatram'", tj. poslan sam da jedino Allaha, Koji sudruga nema obožavam, kao što su i poslanici prije mene slati. **"Njemu ja pozivam"**, Njegovom putu ja ljude pozivam.

"I Njemu se vraćam", tj. moj povratak i prebivalište moje. Uzvišeni veli: **"I Mi ga tako kao mudrost objavljujemo na arapskom jeziku." "A ako bi ti povlađivao željama njihovim"**, tj. njihovim stavovima, **"Nakon što ti je došla spoznaja"**, tj. od Allaha hvaljenog,

"Ti ne bi imao ni zaštitnika ni branitelja od Allaha." Ovo je prijatna onima koji su pameću obdareni da ne slijede put onih koji su u zabludi, nakon što su puteve poslaničkog sunneta dosegli, i dokaze Muhammeda, a.s., i onoga s čime je on došao.

وَلَقَدْ
 أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ
 لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٦٨﴾ يُخَوِّدُ اللَّهَ

مَا يَشَاءُ وَيُنَبِّئُكَ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٦٩﴾

"I prije tebe smo poslanike slali, i žene i porod im davali. I ni jedan poslanik nije donio nijedno čudo sobom već Allahovom voljom. Svako doba imalo je Knjigu." /38/ Allah je dokidao što je htio, a ostavljao što je htio; u Njega je glavna Knjiga." /39/

Uzvišeni kaže: kao što smo te, o Muhammede, poslali kao poslanika u ljudskom obliku, tako smo i prije tebe kao ljudska bića poslanike slali koji jedu, ulicama hode, imaju odnose sa ženama, djecu rađaju, i žene i porod im davali. Uzvišeni o najodabranijem, i pečatu svih poslanika kaže:

"Reci. 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje.'" (18:110) U Sahihu Buharije i Muslima stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (668) "... što se mene tiče, ja i postim i mrsim, i ustajem i liježem, i meso jedem, a i ženim se. Ko ne slijedi moj sunnet ne pripada meni." Zatim riječi Uzvišenog:

"I ni jedan poslanik nije donio nijedno čudo sobom već Allahovom voljom", tj. svom narodu nije došao s nekakvom neobičnom pojavom, a da mu za to odobrenje nije dato a koje nije proizvod volje Poslanika, s.a.v.s., nego Allaha Uzvišenog, Koji čini i prosuđuje šta i kako hoće. **"Svako doba imalo je Knjigu."** Ed-Dahhak bin Muzahim o ovom dijelu ajeta, **"Svako doba imalo je Knjigu"**, kaže: "Svakoaj Knjizi pripadao je određen vremenski period, što znači da je svakoj objavi koju je Allah objavio pripadao jedan određeni period i razdoblje, zbog čega je: **'Allah dokidao što je htio'**, od objave, **'A ostavljao što je htio'**. Znači, dok je kompletnu nije zamijenio Kur'anom, koji je Allah objavio Svom poslaniku Muhammedu, a.s., neka je na njega Allahov salavat i selam."

U pogledu riječi Uzvišenog: **"Allah je dokidao što je htio, a ostavljao što je htio"**, 'mufessiri su se razišli. "Prenoseći od Ibn-Abbasa, Es-Sevri kaže: "Allah određuje šta će biti za svaku godinu i dokida što hoće, izuzev sreće i nesreće, života i smrti, jer su oni prije određeni." Mudžahid kaže:

"Mi smo je počeli u blagoslovljenoj noći objavljivati..." (44:3): u noći Kadr biva određeno što će se desiti u toku godine, bila to nafaka (opskrba) ili nesreća. Zatim, u prvi plan Allah stavlja šta hoće a odgađa šta hoće dok je registar sreće i nesreće postojan i nepromjenljiv.⁴¹⁰ (1) Imam Ahmed prenosi

od Sevšana, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: (669) "Zaista čovjeku bude uskraćena nafaka zbog grijeha koji počinu. Sudbinu ne može ništa drugo odagnati do dova, niti život može produžiti ništa drugo do dobročinstvo."

U vjerodostojnom hadisu potvrđeno je: (670) "Odista, rodbinske veze život produžuju", a u drugom hadisu stoji: (671) "Zaista se dova i sudbina između nebesa i Zemlje međusobno bore i hrvu." Prenoseći od Ibn-Abbasa, Ikrima kaže: "Knjigu čine dvije knjige. Knjiga iz koje je Allah dokidao što je htio, a ostavljao što je htio i u Njega je glavna Knjiga." Prenoseći od Ibn-Abbasa, Ikrima također kaže: "Knjiga je, ustvari, dvije knjige: jedna je knjiga iz koje Allah dokida što hoće, a ostavlja šta hoće, a kod Njega je i Glavna knjiga." Od Ibn-Abbasa prenosi se da je rekao: "Allah mijenja što hoće dokidajući ga, a ostavlja što hoće ne mijenjajući ga. 'U Njega je Glavna Knjiga.' A sve je kod Njega u Glavnoj knjizi, koja derogira, a sve to što se mijenja, a i ono što se potvrđuje nalazi se u Knjizi." Katade kaže da je ovaj ajet istovjetan riječima

Uzvišenog:

"Mi ni jedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo." (2:106)... (2)

وَأَن مَّا تَرِيَّتَكَ بَعْضُ
 الَّذِي نَعُدُّهُمْ أَوْ تَوَقَّيْتِكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْعُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٦٩﴾
 أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَمْ يُعْقَبْ
 حُكْمُهُ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٧٠﴾

"Bilo da ti pokažemo dio onoga čime im prijetimo, bilo da ti život oduzmemo, tvoje je da objavljuješ, a Naše da tražimo polaganje računa." /40/ Zar oni ne vide da im Mi Zemlju sužavamo umanjujući joj pogranične oblasti? A Allah sudi! Niko ne može presudu Njegovu pobiti i On brzo račun svidi." /41/

Svome Poslaniku, s.a.v.s., Uzvišeni kaže:

"Bilo da ti pokažemo", o Muhammede, **"dio onoga čime im prijetimo"**, tj. dio onoga čime prijetimo tvojim neprijateljima, poniženjem i kaznom na ovome svijetu, **"bilo da ti život oduzmemo"**, tj. prije toga, **"Tvoje je da objavljuješ"**, tj. poslali smo te da im objavu dostaviš, što si ti i učinio, **"a Naše je da tražimo polaganje računa"**, poput riječi

Uzvišenog:

... **"... Nama će se oni zaista vratiti i pred nama će, doista, račun polagati." (88:25,26)**

⁴¹⁰ (1-2) Iz zbirke hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili mišljenja ashaba i tabiina o onome što je navedeno o tumačenju ovog ajeta, očito je da se u Glavnoj knjizi ništa ne mijenja niti je podložno

promjenama, a ona je Allahovo znanje o onome što je bilo i što će biti... Allah je zatim Svome znanju rekao: budi Knjiga, pa je Knjigom postalo. A ono što se dokida i ostaje stvar je uvjetovane Allahove odredbe... a sve je to također u Glavnoj knjizi zapisano.

**"Zar oni ne vide da im Mi Zemlju sužavamo
umanjujući joj pogranične oblasti."**

El-Hasan i Ed-Dahhak kažu da je to trijumf islama i muslimana nad širkom i mušricima. Postoje i druga mišljenja, ali ovo je mišljenje svakako pretežnije. To je pobjeda islama nad širkom, malo - pomalo, predio po predio, shodno riječima Uzvišenog:

**"Neke gradove oko vas još davno smo
uništili." (46:27)** Za ovo mišljenje opredijelio se i Ibn Džerir.

**"A Allah sudi! Niko ne može presudu
Njegovu pobiti i On brzo račun svidi."** (Tj. niko nema prava prigovoriti Njegovoj odredbi i odbiti je, kao što ljudi na ovome svijetu prigovaraju na neke propise odbacujući ih, a Allahov je sud važniji i od toga uzvišeniji, a onaj ko Njegove odredbe odbacuje brzo i teško i potanko će račune polagati.)⁴¹¹

وَقَدَّمَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعِلْمُ الْكُفْرِ
مِنْ عُنُقِي الدَّارِ ﴿٤٦﴾

**"Spletke su pleli i oni prije njih, samo Allah je
Gospodar svih spletki: On zna šta svako
zaslužuje. A nevjernici će sigurno saznati koga
čeka najljepše boravište." /42/**

Uzvišeni kaže: **"Spletke su pleli i oni prije
njih"**, svojim poslanicima, želeći ih iz gradova svojih protjerati, pa je Allah njih obmanuo učinivši da konačan ishod pravovjernih pripadne, shodno riječima Uzvišenog:

**"Pa pogledaj kakva je bila posljedica spletkarenja
njihova: uništili smo sve - i njih - i narod
njihov, eno kuća njihovih, puste su zbog nepravde koju su učinili." (27:51,52)** Kaže Uzvišeni: **"On zna šta svako zaslužuje"**, tj. Allah je poznavalac svih tajni i skrivenih misli i svakog će nagraditi, odnosno kazniti prema učinku.

**"A nevjernici će sigurno saznati koga čeka
najljepše boravište"**, tj. kome ishod i kraj pripada, nevjernicima ili svim sljedbenicima poslanika. A najljepše boravište, svakako, pripada i na ovom i na budućem svijetu onima koji su poslanike slijedili, a samo Allahu pripada hvala i zahvala.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى
بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

**"Oni koji ne vjeruju govore: 'Ti nisi poslanik.'
Reci: 'Meni i vama dovoljan će kao svjedok biti
Allah, i onaj koji zna šta je Knjiga.'" /43/**

Uzvišeni veli: Ovi te nevjernici u laž ugone govoreći: **"Ti nisi poslanik"**, tj. nije te Allah poslao. **"Reci: 'Meni i vama dovoljan će biti, kao svjedok, Allah'"**, tj. Allah mi je dovoljan i On je i meni i vama svjedok. Meni je svjedok za ono što sam od Njega dostavio, a to je poslanica. I vama je svjedok, o lašci, zbog kleveta koje o Njemu izmišljate.

Govor Uzvišenog: **"I onaj koji zna šta je
Knjiga."** Učenjaci među sljedbenicima Knjige obuhvaćeni su ovim, a oni su u svojim prethodnim knjigama nalazili spomen poslanika Muhammeda, s.a.v.s., o kome su radosne vijesti kazivali poslanici, kao što to Uzvišeni kaže:

**"A milost Moja obuhvata sve; dat ću je onima
koji se budu grijeha klonuli i zekat davali, i
onima koji u dokaze Naše budu vjerovali.
Onima koji će slijediti poslanika, vjerovjesnika,
koji neće znati ni čitati ni pisati, kojeg oni
kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze"**

(7:156,157), i riječi Uzvišenog:

**"Zar ovima nije dokaz to što za njega znaju
učeni ljudi sinova Israilovih?" (26:197)** Ajet i slični primjeri u kojima su izvješća učenjaka, sinova Israilovih, potvrđuju da su oni odista znali za to iz svojih objavljenih knjiga.

**Svršetak skraćenog tumačenja
sure Er-Ra'd,
a samo Allahu pripada
hvala i zahvala.**

⁴¹¹ Ono što se nalazi između ove dvije zagrade nisu riječi Ibn-Kesira, Allah mu se smilovao, nego moje.